

BESLUT

2021-10-04 Dnr: 21/01229

SAKEN

Sverige möts, SVT1, 2021-03-09, debattprogram om mångkultur; fråga om opartiskhet, saklighet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Sverige möts var ett direktsänt debattprogram där politiker, experter och andra gäster debatterade och diskuterade bland annat mångkultur. I inledningen av programmet sa programledaren följande.

Mångkultur har länge varit ett hyllat begrepp och setts som en självklar väg mot ett bättre och toleranterare Sverige. Samtidigt ökar segregationen, man varnar för parallellsamhällen, och föräldrar tar sina barn ur skolor där det går många invandrare. Gillar vi verkligen olika? Det ska vi tala om ikväll.

Gäster i programmet var en islamkritiker som flytt från Jemen (A), ordföranden för Centerpartiets ungdomsförbund (CUF) som invandrat till Sverige från Ungern som barn, en lokal gruppleddare för Feministiskt initiativ (Fi), en riksdagsledamot för Miljöpartiet (MP), en man (B) som reagerat på att föräldrar till barn med etnisk svensk bakgrund valt bort den skola hans barn gick på och en riksdagsledamot för Sverigedemokraterna (SD). Vidare deltog Moderaternas (M) vice partiledare och en dansk socialdemokratisk politiker via länk i två separata sekvenser.

Därtill medverkade en sociolog och författare och en forskare samt generalsekreterare för World Value Survey (WVS) – ett internationellt forskningsprojekt som undersöker värderingar och deras inverkan på det sociala och politiska livet. Under programmets gång pratade experterna om teser och forskning kring frågor som exempelvis mångkultur, migranter och flyktingar.

I början av programmet sa islamkritikern A och programledaren bland annat följande.

(A) – Vi som kommer från utomeuropeiska länder vi dödar människor som lämnar islam, vi dödar människor som lite tänker olika. Vi dödar hbtq-personer. (Programledare) – Men det gäller väl inte alla i och för sig som kommer utanför Europa? (A) – Nej, men lagstiftningen i de flesta muslimska länderna, det finns 45 muslimska länder och i 44 muslimska länder så fängslar man människor som säger att de inte gillar islam till exempel. (Programledare) – Du är rädd att det här på något sätt kommer att göra Sverige mycket sämre? (A) – Det här har gjort Sverige mycket sämre. Jag tror inte att det har fått svenskarna att bli närmare, helt tvärtom. [...] Vi har väldigt olika kulturer, olika syn på kvinnor. Jag kommer från Jemen där vi dödar, alltså enligt lag, den muslimska [...] sharialagstiftningen, där vi dödar människor som tänker olika, som kritiserar islam.

Programledaren avbröt A och sa bland annat följande.

Jag måste bara fråga dig, eftersom du, du står ju vad jag förstår Sverigedemokraternas politik ganska nära i migrationsfrågan, du var tidigare medlem där och sådär. [...] Med den politiken hade ju du till exempel som homosexuell inte kunnat få skydd i Sverige. Det kanske är svårt för vissa att få ihop.

Ordföranden för CUF pratade därefter om ungersk lagstiftning och sa bland annat följande.

Den ungerska lagstiftningen säger ju att ifall du föder fler än fyra barn i Ungern så behöver du inte betala skatt som kvinna. Det är en lagstiftning som ogillar hbtq-personer minst lika mycket. Det är en lagstiftning som främjar den homogena [...] kärnfamiljen och är emot homosexuella på samma sätt som många länder är.

Även gruppledaren för Fi uttalade sig i början av programmet och sa bland annat följande.

Alltså jag tycker själva problemformuleringen "Mångkulturellt, vad tycker vi om det?". Vi har det. Vi har det. Eller hur? [...] Man kan diskutera men då ska vi diskutera vad är det som är problem med det då? [...] problemen är precis de gamla vanliga. Det handlar om bostadspolitiken, det handlar om segregationen [...], det handlar om fattigdom, det handlar om arbetslöshet. Det handlar om alla klassiska frågor som blir ytterligare belastningar om man dessutom kommer från ett annat land och har en annan hudfärg till exempel.

Senare i programmet lyfte A det gruppledaren för Fi sagt om fattigdom och sa bland annat följande.

(A) – Saudiarabien till exempel, Bahrain, Qatar, de är länder som är rikare än Sverige, och de dödar hbtq-personer, de dödar ateister. Det som ligger i grunden för det här är islam. Det är religionen som inte har utvecklats. [...] I Danmark pratar man alltid om hur islam är förkastligt, att islam är ett hot mot Danmark. Men i Sverige är vi väldigt extremistiska och vi är för rädda att prata om det. (Programledare) – Men det är väl inte alla som är muslimer eller... (A) – Det är ingen som säger att det är alla muslimer. [...] Det visar sig att 76 procent av muslimer i Danmark tror att man ska förbjuda kritik mot islam, vilket är sharia-lagstiftning. [...] I Sverige har vi en tystnadskultur där man är för rädd att prata om islam och den problematiken.

Riksdagsledamoten för MP fick sedan ordet och sa bland annat följande.

Jag förstår att du har erfarenhet av den negativa sidan av islam på grund av att du är en hbtq-person som har bott i Jemen [...] men det finns muslimer som faktiskt kämpar för hbtq-personer, bland annat jag. Jag är med i Miljöpartiet och har skrivit motioner för hbtq-personers rättigheter bland annat [...] hbtq-flyktingar. Så du kan inte stå där och påstå att alla muslimer är liksom fanatiker och att de hatar liksom kvinnor eller homosexuella. [...] Du generaliserar något extremt här och jag tycker liksom det är ju det som är problemet i samhället att man klumpar ihop en grupp och beskyller dem och fördömer en hel grupp. Jag begriper inte att du kan ha den ståndpunkten när du själv har varit med om förtryck och när du vet hur förtryck fungerar. [...] Muslimer är den gruppen som är mest stigmatiserad i Sverige, det gullas inte med muslimer, vi har en utbredd islamofobi i Sverige.

Generalsekreteraren för WVS sa sedan bland annat följande.

Vi vet, vi behöver inte tro och tycka i den här frågan. Man behåller sin religion. Nästan alla migranter är oerhört tacksamma över att de kan behålla sin religion. Men de förändrar [...] sina värderingar väldigt mycket.

B sa bland annat följande om A:s uttalanden.

Du förkastar oss [...] och generaliserar nu och säger att hela islam är emot mänskligheten [...]. Islam är den religion som respekterar varenda en, alla åsikter. [...] så kom inte med det här att muslimer skadar människor för det stämmer inte.

Lite senare i programmet sa SD-riksdagsledamoten bland annat följande.

Det finns en vanföreställning idag bland socialister och liberaler. Att alla religioner är desamma, att de skulle vara likvärdiga. Att jämställa alla religioner är lika korkat som att jämställa alla politiska ideologier. Det låter sig inte göras. [...] Över hela den muslimska världen så kommer du se samhället som skiljer sig på punkt efter punkt efter de samhällen vi har i vår del av världen. Det är demokratiska underskott, man förföljer människor, det är kvinnoförtryck, det är våld, det är totalt elände. Det finns knappt något muslimskt samhälle som fungerar någorlunda. Och jag menar utifrån det då att säga "nej, man behöver inte dra alla muslimer över en kam". Jag lider med de människorna som tvingas födas i de här länderna under islam, som enligt mig är en avskyvärd ideologi och religion.

I samband med SD-riksdagsledamotens uttalande sa programledaren "Avskyvärd är ju ett extremt hårt omdöme om en världsreligion.". Programledaren överröstades av ledamoten som samtidigt sa bland annat "Men jag känner också folk som är från muslimska länder. Många av dem är väldigt liberala människor för övrigt, inte minst människor som jag har träffat från Iran.".

Därefter sa ordföranden för CUF bland annat följande.

[SD] är ett av de partier som väldigt länge till vill begränsa kvinnors rätt till exempelvis abort [...]. Så uppenbarligen de svenska värderingarna som du och [SD] påstår att ni värnar för, vill ni inte värna för heller. [...] Ni vill införa en mer auktoritär stat. [...] Att i samma veva då komma och säga att alla muslimska länder är så, alla muslimska länder är så. Vi ser ju att vi har väldigt många länder med väldigt auktoritärt styre: Polen, Ungern, otroligt katolska länder, otroligt auktoritärt styre. Begränsa kvinnors rättigheter, begränsa homosexuellas rättigheter, hbtq-fria zoner i Polen. Det är ju inte islam, det är religion i sin

helhet. [---] Det är inte heller att varje religiös person är si eller så, och det är så en sådan otrolig generalisering.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

Sveriges Television AB (SVT) hade bjudit in debattörer som utifrån en rasistisk och nationalpopulistisk agenda analyserade mångkulturalism. Det var fruktansvärt att programmet utgick från mångkulturalismens vara eller icke-vara i ett samhälle som redan är mångkulturellt. Analysen byggde på grova förenklingar av samhällsutmaningar och generaliseringar av folkgrupper, inte minst av muslimer och islam.

De uttalanden om islam som gjordes av A och SD-riksdagsledamoten var generaliserande och kränkande mot muslimer och bemöttes inte av programledaren. I studion fanns utövande muslimer som tvingades bemöta den verklighetsbild som deras motståndare framförde. Ett antal anmälare är särskilt kritiska till att SD-riksdagsledamoten sa att islam är en avskryvård religion och ideologi. Två anmälare anser att uttalandet utgjorde hets mot folkgrupp.

Det var partiskt att inte någon med sakkunskap i islam eller islamism bjudits in till programmet. Bristen på sakkunskap riskerade att spä på en islamfientlig diskurs.

En anmälare ifrågasätter sakligheten i uttalanden som den centerpartistiska ungdomspolitikern gjorde om Ungern. Anmälaren anser sammanfattningsvis att politikern hade fel i sina uttalanden om att kvinnor och män har ojämlika rättigheter enligt ungersk lagstiftning.

En anmälare är bland annat kritisk till att det inte nämndes att A har stöttat förintelseförmekare och att han är knuten till en nyhetssajt som anmälaren beskriver som högerextrem.

En anmälare anför att det finns problem med att använda WVS som utgångspunkt för att beskriva världen, då verktyget generaliserar länder utifrån en förenklad modell och döljer exempelvis rasistisk historia.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför sammanfattningsvis följande.

SVT valde ämnet mångkultur utifrån att migrationsfrågan och sammanhängande frågeställningar som integration, religion och mångkultur under lång tid hade

präglat både den offentliga och politiska debatten i Sverige. Samhällsproblem som hederskultur, parallella klansamhällen, socioekonomiskt utsatta områden och gängkriminalitet hade i debatten kopplats till bristande integration. SVT bedömde att ämnet var aktuellt och i linje med den sortens frågeställningar som ett debattprogram inom public services ramar bör uppmärksamma. Flera experter och bedömare anser att dessa frågor kommer att präglade valrörelsen 2022.

I valet av intervjupersoner strävade SVT efter att många olika åsikter skulle vara representerade. I programmet medverkade personer med koppling till partier från Vänsterpartiet och MP till SD och M. Därmed visade programmet upp de synsätt på frågan som ryms i Sveriges riksdag. SVT bjöd också in praktiserande muslimer, islamkritiker samt väletablerade experter med olika infallsvinklar på begreppet mångkultur. Det övergripande syftet var att få in fler perspektiv kring en komplex fråga för att bredda samhällsdebatten.

Angående uttalanden om islam

I programmet belystes islam utifrån många olika perspektiv och de uttalanden som gjordes av A och SD-riksdagsledamoten fick inte stå oemotsagda. Eftersom riksdagsledamotens uttalande tydligt riktade sig mot en trosföreställning eller ideologi, och inte mot de personer som utövar den, bedömde SVT att programledarens markering i programmet var tillräcklig.

Angående presentationen av A

A:s tidigare medlemskap i SD och hans sympatier med partiets migrationspolitik klargjordes tydligt tidigt i programmet.

Vad gäller påståendet om att A stöttat förintelseförnekare: Den 17 februari 2020 skrev A på Twitter, angående kritik mot en debattör som i ett tidigare inlägg på plattformen menat att hon ville se mer bevis för att just sex miljoner människor dött i nazisternas förintelseläger att det är ”ironiskt” att ”tjatet” om att debattören är en extremist kommer från samma personer som ”öppnar sina hjärtan” för ”100 000-tals riktiga förintelseförnekare”. SVT tolkade A:s uttalande som kritik snarare mot svensk migrationspolitik än ett stöd för förintelseförnekare och såg ingen anledning att redovisa detta i programmet.

Angående citerandet av WVS

WVS kartläggningar är flitigt citerade i både internationell och svensk press sedan många år tillbaka. Sveriges Radio AB och SVT har vid flertalet tillfällen rapporterat forskningsprojektets slutsatser och analyser. WVS:s studier citeras även flitigt i politiska debatter och används frekvent av beslutsfattare. Den undersökning som generalsekreteraren för WVS redogjorde för i programmet bygger på svar från mer än 10 000 personer som migrerat till Sverige. Den visar hur värderingar i olika länder skiljer sig från svenska värderingar när det gäller till exempel synen på familj, äktenskap och jämställdhet, men även hur dessa värderingar förändras över tid hos

människor som invandrat till Sverige från olika delar av världen. SVT har inte sett någon anledning att ifrågasätta resultaten av den.

Angående ett uttalande om Ungern

Det är oklart exakt vilka uppgifter gällande Ungern som anmälaren anser är felaktiga. SVT konstaterar dock att uttalandena gjordes av en tillfälligt medverkande. I ett direktsänt debattprogram finns inte heller möjlighet för SVT att faktagranska alla uppgifter som kommer fram.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckt yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debatt-deltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Det innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget bland annat inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot människor med viss etnisk tillhörighet eller religion.

Av betydelse i ärendet är den så kallade demokratibestämmelsen i 13 kap. 1 § radio- och tv-lagen. Enligt denna ska programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Uttrycket ”det demokratiska statsskickets grundidéer” avser en statsform som bygger på fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt samt fria och hemliga val. ”Alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” avser de sidor av demokratibegreppet som anknyter till bland annat förhållandet mellan människor, till exempel fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan kvinnor och män. Bestämmelsen anses även innebära en skyldighet att markera avståndstagande från eller bemöta antidemokratiska uttalanden och att verka för att rasistiska fördomar bekämpas (prop. 2005/06:112 s. 32).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Opartiskhet och saklighet

Sverige möts är ett direktsänt debattprogram som bygger på att de medverkande ger uttryck för vitt skilda åsikter om ett ämne – i detta fall mångkultur. Denna utgångspunkt ligger i linje med SVT:s uppdrag att stimulera till debatt och strider inte i sig mot kravet på opartiskhet. Granskningsnämnden konstaterar att flera av de av anmälarna kritiserade uttalandena gjordes av tillfälligt medverkande på vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Mot ovanstående bakgrund strider programmet inte mot dessa krav.

Mediets genomslagskraft

I programmet förmedlade A och SD-riksdagsledamoten en uppenbart kränkande och stereotyp bild av islam och muslimer. Nämnden konstaterar att uttalandena dock mötte reaktioner hos övriga medverkande och ledde till diskussioner dem emellan. Givet detta, och med hänsyn till programformen, anser nämnden att SVT tagit tillräcklig hänsyn till bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Programmet strider därför inte mot bestämmelsen.

Övrigt

Nämnden anser att urvalet av medverkande eller vad anmälarna anfört i övrigt inte medför att programmet strider mot de regler som gäller för SVT:s sändningsverksamhet.

Nämnden tillämnar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva frågor om hets mot folkgrupp. Anmälarnas kritik i denna del lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg och Erik Fichtelius efter föredragning av Tamara Mivelli.

För granskningsnämnden

Ulrik von Essen

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande
undertecknare:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_05fda7a524c692e3a902b875b86eadca47
DATUM & TID:	2021-10-04 08:38:53 +02:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-10-04 08:38:59 +02:00
Ref: 20953SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)